Слабим усміхом грає сонце по пожовклій деревині парку і лісу, а тут і там ворушиться щось між листям тихим шелестом, неначе-б самітня пташина вигребувала що гострими ніжками. Однак це лиш подув осіннього вітру. Всунувся поміж почервоніле листя дикого винограду — он там на білім мурі — і від часу до часу здіймає його в ритмічних рухах червоно-жовтою хоругвкою; або знов обзивається шолопанням в поодиноких незамітних місцях.

Так осінню.

Він все тут.

Придрімує. Жде лиш відповідного часу, щоб іноді розгулятися злобним вихром і застелити за одну хвилину землю хаотичним взором різнородного опалого листя.

Всюди — де не глянути — воно впоследнє процвітає, немовби відчувало обмежену хвилину життя, і розкошує в барвах.

Там горить жовтим полум'ям між густо-зеленими смереками, там блідніють зубчасті листки незнаної якоїсь заграничної деревини, там розжеврілося дрібне листя ніжної берези, дрижачи неспокійно перед подихом закінчення, а там опадає нечутно лагідним летом широке блідо-жовте листя сильного явора. Виживають до послідньої крапельки, пристроюючися все наново, на якесь дальше, і застою не знають ніякого.

Здається, щось чигає за їх плечима.

Не бачать його, а відчувають.

У воздусі — холодними, напричуд ясними зоряними ночами — і днями, закутаними сивою імлою, лиш рідко коли просвіченими сонцем без тепла — а там і довгими сумерками надвечір'я.

Іменно довгими сумерками воно наближається.

Всього крок — і стане.

Блиск денного сонця його все ще здержує. І знов крок. Ще вода має розцвістися. Має стати прозора і чиста, якою не буває ніколи ні весною, ні літом, а лиш пізньою осінню. Ще й павутинка срібна не пірвалася дрижучою ниткою між гіллям в лісі. Ще день. і ще день, і аж відтак воно опиниться справді посеред всього.

Вітер здійметься остро пекучою струєю, розірве свавільно послідні зісохле, безбарвне вже листя, стане мести зневажливо землю, а небо закутається в сірий смуток.

Прибране в білу одіж, з груддю, переповненою зимним віддихом, з срібною косою на плечах. Так зближається воно.

Прилітає далеким запустілим полем.

Гуляє і стає.

Скликає чорне вороння і радить.

Де б і не процвітало опізнене зілля, нехай би навіть і чудотворне, що лиш раз в житті розцвітає, нехай би навіть і опівночі, не спостережене нічиїм оком,— воно опиниться і над ним і скошує.

Дзень. Дзень.

Тому до послідньої краплини видобуває деревина силу з землі і перебирається в барви. З розкоші і жалю неначе горить і в листя виливає останню кров свою.

Вилляло, і пишається, і дразнить барвами окруження, і перешіптується потайним шелестом, непокоячи ним себе і других, а меланхолія всього окінченого укладається чимраз глибше на все, куди б і не глянути.

Меланхолія і ще щось.

За сонцем то все?

Ні. Не за сонцем.

Воно хоть звисока і здалека, а все усміхається однаковим своїм усміхом. Це меланхолія і жах перед тим, що настане. Холодним, закаменілим і мовчазним.

Перед бездушною тишиною, котрої і золота мушка не проб'є ніколи перед закінченням.

Тому грає і дрижить напівпомертвіле листя осінню

Бореться, і усміхається, і опирається тому із всієї сили. Обливається кров'ю і за себе, і за других і до останку надіється.

Надія це послідня, що їх покидає.

Так з дня на день.

Поки не стануть падати лагідним летом білі сніжини — не закриється ліс і все в білу мрію.

Тоді вже примкнуть очі — піддаються.

З далекого запустілого поля біжать враз з білими хмарами снігу змішані з острим вітром звуки страшної коси.

Дзень. Дзень.

Чернівці, 1900 р.